

Sygn. akt I C 402/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 września 2019 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie – Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia Przemysław Jagosz

Protokolant prac. sąd. Natalia Indyka

po rozpoznaniu w dniu 9 września 2019 r., w Olsztynie, na rozprawie,

sprawy z powództwa **A. B.**

przeciwko **Gminnej Spółdzielni (...) w N.**

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

I. zobowiązuje pozwaną do złożenia oświadczenia woli o treści: „ Gminna Spółdzielnia (...) w N. przy ul. (...), wpisana do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem (...), oświadcza, że przyjmuje na członka tejże spółdzielni A. B., urodzonego (...) w N., posiadającego numer PESEL (...).”

II. opłatę ostateczną ustala na kwotę 200 zł i uznaje za uiszczoną w całości;

III. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 757 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 402/19

UZASADNIENIE

A. B. żądał nakazania pozwanej Gminnej Spółdzielni (...) w N. złożenia oświadczenia woli o treści:

„ Gminna Spółdzielnia (...) z/s w N., przy ulicy (...), wpisana do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, prowadzonego przez Sąd Rejonowy w O. VIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS: (...), oświadcza, że przyjmuje na członka tejże spółdzielni (...) urodzonego (...) w N., posiadającego Pesel: (...).”

Nadto wniósł o zasądzenie od pozwanej na jego rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości stanowiącej trzykrotność norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu wskazał, że jego ojciec był członkiem pozwanej Spółdzielni, a spadek po nim obejmował udziały członkowskie. Spadkobiercy wskazali powoda jako osobę, która uzyskuje prawo do udziałów, a powód złożył pisemną deklarację o przystąpieniu do spółdzielni. Niemniej pozwana odmówiła przyjęcia powoda w poczet członków, co w jego ocenie jest niezgodne z art. 16a ustawy – Prawo spółdzielcze (k. 4-7).

Pozwana Spółdzielnia wniosła o oddalenie powództwa. W uzasadnieniu wskazała, że powód złożył deklarację przystąpienia do spółdzielni dopiero po śmierci ojca, zaś zgodnie z art. 16a ustawy – Prawo spółdzielcze powinien ją złożyć przed tą datą.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Poza sporem było, że:

- 1) W. B., czyli ojciec powoda, był członkiem pozwanej Spółdzielni i zmarł w dniu 24.01.2017 r.,
- 2) spadek po nim na podstawie ustawy nabyła żona H. B. oraz jego dzieci: A. B. (powód) i H. M., po 1/3 części każde z nich, co zostało stwierdzone postanowieniem Sądu Rejonowego w N. w sprawie I Ns (...)
- 3) pismem z dnia 7.05.2018 r. spadkobiercy wskazali pozwanej powoda jako osobę, której przysługuje prawo do udziałów, zaś w dniu 11.05.2018 r. powód złożył pisemną deklarację przystąpienia do pozwanej Spółdzielni,
- 4) w dniu 22 czerwca 2018 r. Zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w N. podjęła uchwałę o odmowie przyjęcia powoda w poczet członków, a jego odwołanie do Rady Nadzorczej pozwanej nie zostało uwzględnione. W uzasadnieniu tych decyzji wskazano, że powód nie spełnia kryteriów wynikających z art. 16a ustawy – Prawo spółdzielcze, gdyż deklarację przystąpienia do spółdzielni złożył po dacie śmierci W. B..

(bezsporne, por. także – uchwała nr (...)z dnia (...) 2018 r. k. 19, postanowienie SR w N.w sprawie I Ns (...) k. 21, pismo k. 20, odwołanie k. 17, uchwała Rady Nadzorczej nr (...) k. 15-16)

Sąd zważył, co następuje:

Ponieważ strony zgodnie przedstawiły powyższe okoliczności do rozstrzygnięcia pozostawało jedynie, czy powód spełnił przesłanki z art. 16a ustawy z dnia 16.09.1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2018 r., poz. 1285 – dalej jako pr. spółdz.) i skutecznie odziedziczył po ojcu W. B. udziały w pozwanej Spółdzielni i czy w związku z tym ma ona obowiązek przyjęcia go w poczet członków.

Zgodnie z powołanym przepisem art. 16a pr. spółdz. spadkobierca zmarłego członka spółdzielni dziedziczy udziały, jeżeli jest członkiem spółdzielni lub złożył deklarację przystąpienia do spółdzielni. Jeżeli spadkobierców jest więcej niż jeden, powinni oni wskazać jednego spośród siebie, który uzyskuje prawo do udziałów, chyba że podzielą udziały między tych spadkobierców, którzy złożyli deklarację przystąpienia do spółdzielni. Spółdzielnia nie może odmówić przyjęcia w poczet członków spadkobierców dziedziczących udziały, jeżeli odpowiadają oni wymogom określonym w statucie.

Jak zatem widać art. 16a pr. spółdz. nie narzuca spadkobiercom żadnego terminu, w którym mieliby złożyć odpowiednie deklaracje i wskazać osoby dziedziczące udziały. Ograniczenia w zakresie przyjęcia spadkobierców w poczet członków uzależnia natomiast wyłącznie od postanowień statutu danej spółdzielni. Podobnie kwestię tę ocenił Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 16.06.2015 r. (K 25/15). Przesądając o zgodności takiego rozwiązania z Konstytucją Trybunał wyraźnie wskazał, że przepis „rozszerza zakres praw dziedziczonych - dzięki możliwości przejęcia w drodze sukcesji uniwersalnej udziałów w spółdzielni, a nie tylko roszczenia o zwrot ich wartości” i „pozwala spadkobiercy lub spadkobiercom członka wstąpić - na zasadzie wyjątku - w prawa związane z udziałami, które przysługiwały spadkodawcy”, a „odmowa przyjęcia w poczet członków spółdzielni może nastąpić tylko w sytuacji, gdy dana osoba nie spełnia kryteriów określonych w statucie.” Wyjaśnił również, że „każdy spadkobierca, niezależnie od tytułu nabycia spadku, może skorzystać z uprawnienia do dziedziczenia udziałów.” Użyte określenie w sposób oczywisty wskazuje, że do możliwości skorzystania z uprawnienia dojdzie dopiero wówczas, gdy zostanie zrealizowana pierwsza z przesłanek warunkujących nabycie udziałów, tj. śmierć członka spółdzielni i otwarcie spadku.

Tym bardziej oczywiste staje się to, gdy zważyć, że udziały w spółdzielni mogą zostać podzielone przez spadkobierców w sposób niezależny od wysokości udziałów w spadku – spadkobiercy mogą bowiem wskazać, że przypadają one jednemu z nich lub kilku. W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że:

1) przed śmiercią członka spółdzielni nie jest w sposób pewny znany krąg spadkobierców. Dokonywane przez jedynie potencjalnych spadkobierców wskazanie z art. 16 a pr. spółdz. i składanie przez nich deklaracji o przystąpieniu do spółdzielni nie miałyby zatem charakteru wiążącego i pewnego;

2) tego typu wskazanie i podział udziałów miałyby faktycznie charakter umowy o spadek. Zważywszy na generalny zakaz zawierania umów o spadek po osobie żyjącej (art. 1047 Kodeksu cywilnego - k.c.) oraz to, że wskazanie spadkobierców dziedziczących udziały w spółdzielni przed śmiercią spadkodawcy nie zostało ujęte w tytule IX księgi czwartej Kodeksu cywilnego wśród wyjątków od tego zakazu, tego typu czynność dokonana przez potencjalnych spadkobierców za życia spadkodawcy byłaby nieważna, a towarzysząca temu deklaracja przystąpienia do spółdzielni nie wywierałaby skutków prawnych;

3) takie wskazanie i złożenie deklaracji jeszcze przed śmiercią członka spółdzielni byłoby bezskuteczne również wówczas, gdyby przed tą śmiercią utracił on status członka z innych przyczyn (wystąpienie, wykluczenie, wykreślenie).

Z tych zatem względów formułowanie na tle art. 16a pr. spółdz. wymogu, aby deklaracja członkostwa została złożona przez potencjalnego spadkobiercę, który potencjalnie mógłby odziedziczyć udziały, czyli jeszcze przed śmiercią członka, po którym ma nastąpić dziedziczenie, należy uznać za nieuprawnione i nie znajdujące podstaw w tym przepisie. Konsekwentnie, za nietrafne należy uznać poglądy przywołane w odpowiedzi na pozew, zwłaszcza, że przywołane tam komentarze nie przedstawiają argumentów, które prowadziłyby do przeciwnych wniosków, za którymi opowiedziałyby się również judykatura (por. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie w sprawie I ACa 505/18).

W stanie faktycznym niniejszej sprawy oznacza to, że warunkiem odziedziczenia udziałów przez powoda i przyjęcia go w poczet członków spółdzielni było:

- a) stwierdzenie, że powód jest spadkobiercą po W. B.,
- b) wskazanie przez pozostałych spadkobierców powoda jako tego, który uzyskuje prawo do udziałów,
- c) złożenie przez powoda deklaracji przystąpienia do spółdzielni.

Nie ulega wątpliwości, że wszystkie wskazane warunki zostały spełnione, przy czym ostatni z nich w dniu 11.05.2018 r. (por. pkt 2 i 3 powyżej).

Ponieważ pozwany nie powołał żadnych innych ograniczeń w tym zakresie, zwłaszcza takich, które mogłyby wynikać ze statutu, ani nie wskazał na jakiegokolwiek inne wymogi, których powód by mu nie spełniał, żądanie pozwu należało uwzględnić w całości, o czym orzeczono w pkt. I sentencji wyroku, na podstawie art. 16a pr. spółdz. i art. 64 Kodeksu cywilnego (k.c.). Sposób sformułowania art. 16a pr. spółdz. i wskazanie, że w przypadku spełnienia wskazanych tam przesłanek spółdzielnia nie może odmówić przyjęcia w poczet członków, czyli ma obowiązek dopełnienia czynności niezbędnej do nawiązania stosunku członkostwa, oznacza bowiem, że w przypadku odmowy dokonania takiej czynności uprawniony może dochodzić swoich praw przez wydanie orzeczenia zastępującego oświadczenie (uchwałę) właściwego organu spółdzielni (art. 64 k.c.).

Na podstawie art. 15 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych opłatę ostateczną ustalono w wysokości odpowiadającej opłacie tymczasowej, uznając, że odpowiada ona wskazanej w pozwie wartości udziałów (pkt II wyroku).

Zgodnie z art. 98 Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.) strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu jego kosztów stronie wygrywającej, co w niniejszej sprawie oznacza, że obowiązek ten leży po stronie pozwanej. Na koszty poniesione przez powoda składały się opłata od pozwu (200 zł), opłaty od pełnomocnictwa udzielonego radcy prawnemu (17 zł) oraz wynagrodzenie tego pełnomocnika w wysokości dwukrotności stawki minimalnej (2 x 270 zł) - zależnej od wartości przedmiotu sporu i wynikającej z § 2 pkt 2 w związku z § 15 ust. 3 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Podwyższając stawkę minimalną do dwukrotności (w miejsce żądanej pozwem trzykrotności) Sąd uwzględnił konieczność przeprowadzenia rozprawy oraz niezbędny nakład pracy pełnomocnika, który sporządził pozew i czynnie reprezentował powoda w toku rozprawy.